

Nhập môn

Phân tích độ phức tạp thuật toán

Chủ đề 3: Tiếp cận thực nghiệm để phân tích độ phức tạp thuật toán

KHOA CÔNG NGHỆ THÔNG TIN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN

Tóm tắt nội dung chủ đề 3

Chủ đề này trình bày phương pháp tiếp cận thực nghiệm để khảo sát độ phức tạp của thuật toán.

Nội dung chủ đề 3

- ☐ Yếu tố chi phối độ phức tạp tính toán
- ☐ Ý tưởng chung về đánh giá thực nghiệm
- ☐ Lưu ý trong thực nghiệm
- ☐ Thuật toán chỉ phụ thuộc kích thước dữ liệu
- ☐ Quy trình đánh giá thực nghiệm

Yếu tố chi phối độ phức tạp tính toán

Độ phức tạp tính toán của mỗi thuật toán phụ thuộc vào hai yếu tố chính:

- (i) Kích thước của dữ liệu nhập
- (ii) Sự phân bố của dữ liệu nhập

Với thuật toán **T** giải bài toán **P**.

- ☐ Quy kích thước dữ liệu về một số tự nhiên n (thường cũng là kích thước bài toán).
- ☐ Hàm số $g(T, n)$ phụ thuộc thuật toán T , kích thước n và sự phân bố của dữ liệu;

→ Hàm này đặc trưng cho độ phức tạp của T .

- ☐ Ta thường quan tâm: “*xấu nhất*”, “*tốt nhất*”, “*trung bình*” của thuật toán đang xét.

Hoạt động của thuật toán

- ☐ *Trường hợp xấu nhất*: ứng với một bộ dữ liệu nhập nào đó mà $g(T, n)$ có giá trị lớn nhất ;
- ☐ *Trường hợp tốt nhất*: ứng với một bộ dữ liệu nhập nào đó mà $g(T, n)$ có giá trị nhỏ nhất ;
- ☐ *Trường hợp trung bình*: giá trị trung bình $h(n)$ của $g(T, n)$ khi chạy với tất cả các bộ dữ liệu có thể xảy ra (của bài toán đang xét) với mỗi kích thước n cố định.

Ví dụ

- Bài toán sắp xếp mảng một chiều gồm n phần tử.
- Thuật toán Quicksort
  - Xấu nhất: mảng đã sắp xếp, số các thao tác tương đương n^2 .
  - Tuy nhiên khả năng xảy ra trường hợp xấu nhất rất thấp (nói chung hiếm xảy ra)
  - Trung bình: khoảng $n \cdot \log(n)$ thao tác
- Về mặt lý thuyết: độ phức tạp là $O(n^2)$, không thể hạ xuống, cũng không là $\Theta(n^2)$.

Dạng thuật toán không phụ thuộc phân bố dữ liệu

- Một vài thuật toán có độ phức tạp tính toán
  - chỉ phụ thuộc vào kích thước dữ liệu nhập
  - không phụ thuộc vào sự phân bố của dữ liệu nhập

So sánh hai
thuật toán này
(Xem thêm trình
bày trên bảng...)

```
max ← a[0]; i ← 1 ;
while i < n do
    if max < a[i] then
        max ← a[i] ; { α lần }
    endif
    i ← i+1 ;
endwhile;
```

```
max ← a[0]; i ← 1; count ← 0 ;
while i < n do
    if max < a[i] then
        max ← a[i] ;
    else
        count ← count+1 ;
    endif
    i ← i+1 ;
endwhile
```


Ý tưởng chung về đánh giá thực nghiệm

- Chèn thêm một số lệnh vào cài đặt của thuật toán để đếm số thao tác chủ yếu (có vai trò quan trọng) của thuật toán
- Với mỗi kích thước n của dữ liệu nhập:
  - Chạy m lần chương trình đếm số thao tác, mỗi lần chạy:
    - Lấy ngẫu nhiên một bộ dữ liệu nhập kích thước n
    - Ghi nhận, cộng dồn kết quả đếm từng thao tác trong mỗi lần chạy
  - Tính giá trị trung bình của từng thao tác cho m lần chạy
  - Ghi nhận lại số lượng trung bình của từng thao tác tương ứng với giá trị của kích thước n .
- Khảo sát với các giá trị tiêu biểu của n .

Vài điểm quan trọng cần lưu ý

- Với mỗi kích thước n của bài toán, ta cần chọn một giá trị m thích hợp
  - Số n càng lớn thì m càng lớn ;
  - Lý tưởng thì m bằng số tổ hợp của tất cả những khả năng có thể có của những bộ dữ liệu kích thước n ;
  - Thực tế số tổ hợp quá lớn nên m phải chọn nhỏ hơn.
- Tính ngẫu nhiên của từng bộ dữ liệu thử nghiệm đóng vai trò rất quan trọng:
  - Khởi tạo bộ sinh ngẫu nhiên mỗi lần bắt đầu chạy cho một kích thước n (một lần ứng với mỗi giá trị n)
  - Lưu ý đến những điểm hạn chế của các hàm ngẫu nhiên trong thư viện để có điều chỉnh phù hợp

Ví dụ về chèn thêm lệnh đếm

- Trong thuật toán (màu xanh) tìm phần tử lớn nhất ở phần trước:
  - Số lần thực hiện chỉ thị gán **max** $\leftarrow$ **a[i]** là số α thay đổi từ 0 đến n-1.
  - Những thao tác khác đều thực hiện n hay n-1 lần.

```
max  $\leftarrow$  a[0]; i  $\leftarrow$  1; alpha  $\leftarrow$  0 ;  
while i < n do  
    if max < a[i] then  
        max  $\leftarrow$  a[i]; alpha  $\leftarrow$  alpha + 1;  
    endif  
    i := i+1;  
endwhile
```

Bình luận thêm thuật toán

- Thuật toán này có độ phức tạp là

$$f(n) = An + B + \alpha$$

Với A, B là hằng số không phụ thuộc n ; biến $\alpha = 0, 1, \dots, n-1$.

- Hiển nhiên $f(n) = \Theta(n)$, nên thuật toán có độ phức tạp tương đương tuyến tính.
- Tuy nhiên, biến α lại thay đổi và có min, max, trung bình...

```
max ← a[0]; i ← 1 ;  
while i < n do  
    if max < a[i] then  
        max ← a[i] ; { α lần }  
    endif  
    i ← i+1 ;  
endwhile;
```

Qui trình đánh giá thực nghiệm

Giả sử **Alg** là thuật toán cần được ước lượng.

Bước 1 (làm thủ công).

Chèn thêm các lệnh vào **Alg** để có chương trình **Prg** đếm số thao tác tính toán thực hiện trong **Alg**.

Bước 2. Chọn một kích thước tối đa N_MAX cho việc thí nghiệm và thực hiện vòng lặp sau đây:

Với mỗi kích thước $n \in \{1, 2, \dots, N\_MAX\}$ thực hiện

Khởi động các biến tính trung bình cho mỗi loại phép tính về 0

Lặp lại quá trình sau M lần {với M khá lớn tùy theo n }

Chọn ngẫu nhiên một bộ dữ liệu nhập $DATA(n)$ có kích thước n

Chạy chương trình **Prg** cho bộ dữ liệu $DATA(n)$ để đếm mỗi loại phép tính

Tăng tương ứng các biến tính trung bình theo kết quả vừa đếm

Cuối lặp

Chia các biến tính trung bình cho M

Ghi nhận lại giá trị n và các biến tính trung bình

Cuối với mỗi

Vài ghi chú

- Việc chọn các khoảng giá trị của n sẽ tùy vào thiết kế thực nghiệm
  - ▣ Có thể lấy liên tục các giá trị nhỏ
  - ▣ Lấy “nhảy cóc” khoảng nhỏ với giá trị vừa
  - ▣ Lấy bước nhảy khá lớn với giá trị lớn
- Ta thường dùng các công cụ kèm theo để vẽ đồ thị biến thiên của độ phức tạp $f(n)$ theo n (tùy theo khoảng giá trị của n).

CÂU HỎI & THẢO LUẬN

